

Remissvar - Slutbetänkandet Ett smittskydd för framtiden (SOU 2026:25)

Ert diarienummer: S2026/00764

Övergripande synpunkter

Region Sörmland ställer sig bakom den övergripande inriktningen i betänkandet. Förslaget innebär en tydligare betoning av frivillighet, individuellt anpassade råd och stöd samt stärkt rättssäkerhet för den enskilde. Detta bidrar till ett mer ändamålsenligt och trovärdigt smittskydd.

Betoningen av råd och stöd är central. För att säkerställa kvalitet och likvärdig tillämpning behöver råd och stöd vila på en gemensam kunskapsgrund, exempelvis i form av nationella smittskyddsblad. Detta är viktigt för att undvika variation i tillämpningen mellan olika vårdgivare och regioner.

Förslagen innebär att förhållningsregler tydligare ska utgöra ett nästa steg när frivilliga åtgärder inte kan uppnås i samförstånd med patienten, vilket stärker rättssäkerheten. Samtidigt finns otydligheter i tillämpningen, särskilt kring när råd och stöd ska anses otillräckliga. Detta innebär ett betydande tolkningsutrymme för behandlande läkare och risk för variation i tillämpningen.

Region Sörmland ser positivt på en mer flexibel klassificering av smittsamma sjukdomar. Klassificeringen behöver ses över regelbundet och kunna anpassas till förändrade medicinska förutsättningar.

Region Sörmland välkomnar att den regionala smittskyddsläkarens organisatoriska ställning tydliggörs och stärks samt att Folkhälsomyndigheten ges ett nationellt samordningsansvar för vårdhygien.

Sammantaget innebär betänkandet en viktig utveckling av smittskyddet, men en tydlig nationell vägledning är en förutsättning för en likvärdig och rättssäker tillämpning.

Kapitel 3 – Klassificering och kostnadsfrihet

Region Sörmland ställer sig bakom förslaget om en mer flexibel klassificering av smittsamma sjukdomar. Detta är nödvändigt för att

smittskyddet ska kunna anpassas till förändrade medicinska förutsättningar och nya smitthot.

Det är angeläget att klassificeringen ses över regelbundet utifrån aktuell kunskap och epidemiologiskt läge samt kan hantera både nya sjukdomar och olika varianter av kända smittämnen.

Det är positivt att kostnadsfrihet inte längre direkt knyts till om en sjukdom är allmänfarlig, vilket möjliggör en mer proportionerlig hantering av olika sjukdomar.

Region Sörmland ser positivt på att utredningen inte föreslår förändringar av enskilda sjukdomars klassificering före en samlad översyn, då detta annars riskerar att skapa otydlighet och bristande konsekvens.

Regeringsuppdraget till Folkhälsomyndigheten att se över klassificeringen och införa en löpande översyn är en viktig förutsättning för ett långsiktigt hållbart smittskydd.

Kapitel 4 – Informationsplikt vid hiv

Region Sörmland delar utredningens bedömning att informationsplikten vid hiv i samband med sexuella kontakter inte längre är ändamålsenlig. Den medicinska utvecklingen har väsentligt förändrat smittsamheten och nuvarande regler innebär att lagstiftningen inte speglar den faktiska smittrisen.

Ordningen innebär därmed ett oproportionerligt ingrepp i den enskildes integritet. En skyldighet att informera bör i stället endast kunna ges som en förhållningsregel vid beaktansvärd smittrisk, dock inte vid sexuella kontakter.

Kapitel 4–5 – Råd, stöd och förhållningsregler

Region Sörmland delar utredningens bedömning att smittskyddet i första hand ska bygga på frivillighet samt individuellt anpassade råd och stöd. Detta kan bidra till ökad följsamhet till smittförebyggande åtgärder och stärka relationen mellan patient och läkare.

Råden behöver utgå från en gemensam kunskapsgrund för att säkerställa kvalitet och likvärdig tillämpning. Nationella smittskyddsblad framtagna gemensamt av smittskydden i Sverige utgör ett centralt stöd och bör vara en gemensam utgångspunkt för de råd som ges.

Det är positivt att förhållningsregler tydligare ska användas först när råd och stöd inte kan ges i samförstånd med patienten. Gränsen mellan råd i samförstånd och beslut om förhållningsregler är dock otydlig. Det framgår inte tillräckligt när råd ska anses otillräckliga, vilket ger ett stort tolkningsutrymme för behandlande läkare och risk för variation i tillämpningen.

Förslagen innebär även ett ökat krav på dokumentation och en mer komplex roll för behandlande läkare, särskilt i situationer där mer ingripande åtgärder behöver övervägas när råd inte följs.

Det uppstår praktiska svårigheter när en patient inte följer givna råd men ännu inte har fått förhållningsregler, exempelvis om patienten uteblir från uppföljning. I dessa situationer saknas både underlag för att bedöma behovet av förhållningsregler och en tydlig grund för vidare åtgärder.

Det är även oklart i vilken utsträckning den regionala smittskyddsläkaren ska involveras i dessa situationer, vilket kan leda till tillämpningsproblem.

Kapitel 6 – Anmälningar och rikskod

Region Sörmland ställer sig bakom förslaget att avskaffa systemet med rikskod. Rikskod innebär att vissa sexuellt överförbara infektioner anmäls med en förkortad identifiering av patienten, där endast födelseår och de fyra sista siffrorna i personnumret anges i stället för fullständigt personnummer. Ordningen är inte längre ändamålsenlig och innebär en avvikelse från hur övriga smittsamma sjukdomar anmäls och följs upp inom smittskyddet.

Ett avskaffande är rimligt för att förbättra möjligheterna till uppföljning och analys av dessa sjukdomar och därmed stärka det löpande smittskyddsarbetet.

Kapitel 7 – Organisation och ansvar

Region Sörmland ställer sig bakom att den regionala smittskyddsläkarens organisatoriska ställning tydliggörs och föreslås placeras högt i regionens organisation. En sådan placering finns redan i Region Sörmland och bedöms vara viktig för att ge funktionen tillräcklig tyngd och genomslag i smittskyddsarbetet.

Det är angeläget att funktionen har tillräcklig robusthet och kontinuitet över tid. Även om utredningen inte föreslår ett krav på biträdande smittskyddsläkare finns det skäl att säkerställa en sådan funktion i varje region.

Region Sörmland ställer sig bakom att Folkhälsomyndigheten får ett nationellt samordningsansvar för vårdhygien. Detta är en naturlig utveckling med koppling till smittskydd och pandemiberedskap.

Region Sörmland ser även positivt på förslagen om att stärka beredskapen för omfattande smittspridning, inklusive möjligheten att vidta smittskyddsåtgärder innan en sjukdom formellt har klassificerats. Detta är en viktig del i en modern pandemiberedskap, men ställer krav på tydlig ansvarsfördelning och vägledning.

Ekonomiska konsekvenser

Region Sörmland bedömer att förslagen inte innebär några ökade kostnader av betydelse för regionen. Förslagen medför dock förändrade arbetssätt, bland annat genom ökad dokumentation och behov av stödjande strukturer, vilket kan påverka resursanvändningen i hälso- och sjukvården.

REGION SÖRMLAND

Christoffer Öqvist (M)
Regionstyrelsens ordförande

Magnus Johansson
Regiondirektör